
ЛАБОРАТОРИЈСКИ ПРАКТИКУМ- ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМПОНЕНТЕ

Лабораторијска вежба бр.1

2021/2022

Одређивање осветљености лабораторије коришћењем фотоотпорника

ВАЖНА НАПОМЕНА: ЗА ВРЕМЕ ПОСТАВЉАЊА ВЕЖБЕ (САСТАВЉАЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ШЕМЕ) И ПРИКЉУЧИВАЊА МЕРНИХ ИНСТРУМЕНА МАКЕТА МОРА БИТИ ОДВОЈЕНА ОД НАПАЈАЊА. ТЕК НАКОН ШТО ПРЕДМЕТНИ АСИСТЕНТ ОДОБРИ УПОТРЕБУ ВЕЖБЕ МОЖЕ СЕ ПРИКЉУЧИТИ НАПАЈАЊЕ.
НЕ ПИСАТИ ПО ОВОМ УПУТСТВУ.

ПРИПРЕМА МАКЕТЕ

- Приликом израде ове вежбе користи се исправљач напона, макета, отпорник $3.3\text{ k}\Omega$, отпорна декадна кутија, фотоотпорник и два мерна инструмента који се сетују да раде као волтметри (слика 1.).
- Одмах на почетку, а пре прикључивања на макету, волтметре је потребно поставити на опсег 20 V , види слику 1.
- Потенциометар за промену напона напајања макете треба окренути у крајњи леви положај.
- Прикључити оба волтметра.
- Позвати предметног асистента ради провере исправности састављене макете и након тога приступити изради вежбе.

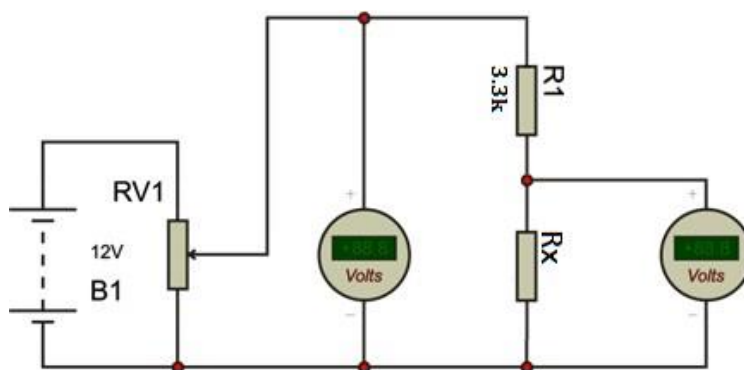

Слика 1

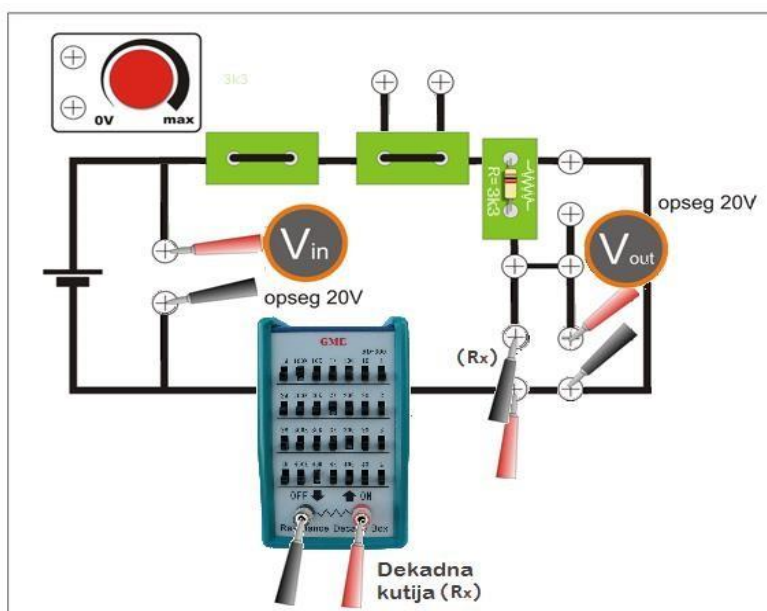
Амперметар се прикључује редно у коло. Сва струја која треба да се мери треба да прође и кроз амперметар. Да не би реметио стање у колу и утицао на струју, амперметар мора да има врло малу унутрашњу отпорност (идеално једнаку нули).

Волтметар се везује паралелно компоненти на чијим се крајевима жели да измери напон. Као такав он треба да има огромну унутрашњу отпорност да не би пореметио стање у колу и евентуално направио заобилазни пут и премостио компоненту (идеално, његова унутрашња отпорност треба да је бесконачна).

Никако не везивати амперметар паралелно; може доћи до протицања великих струја и прегоревача осигурача или инструмента!

Слика 2

Слика 3

ИЗРАДА ВЕЖБЕ

а) Одређивање непознате отпорности коришћењем напонског разделника

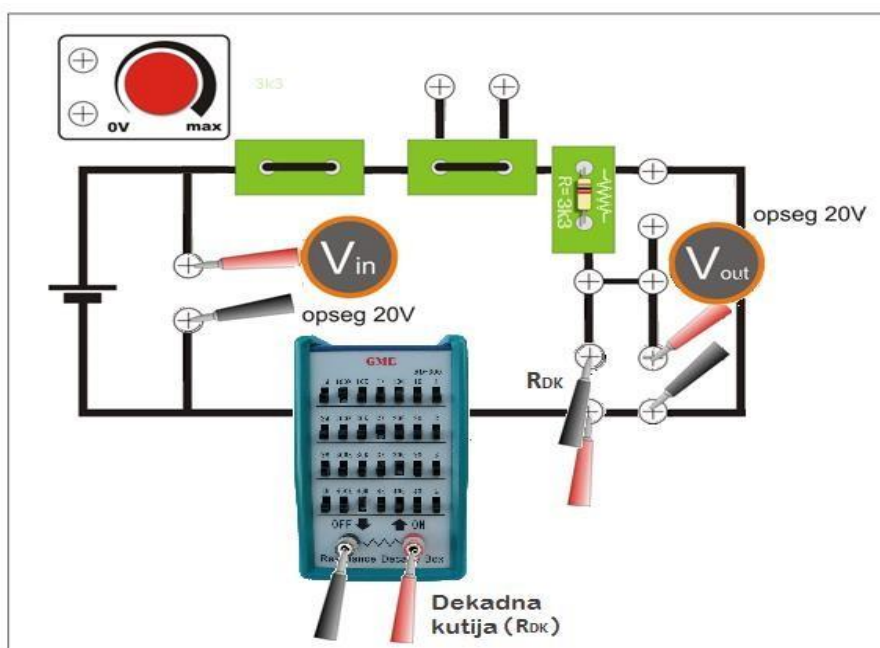
- Потенциометар за промену напона напајања макете (слика 3.), за електрично коло реализовано на основу електричне шеме дате на слици 2, лагано окренути удесно док улазни напон V_{in} не достигне неку произвољну вредност вишу од 8 V. Затим записати очитану вредност тако сетованог улазног напона V_{in} и излазног напона V_{out} приказану на другом волтметру.
- Редно коло отпорника R_1 и отпорности декадне кутије R_x представља напонски разделник за који важи:

$$V_{out} = \frac{R_x}{R_1 + R_x} V_{in}$$

На основу измерених вредности улазног напона (V_{in}) и излазног напона (V_{out}) израчунати вредност отпорности декадне кутије R_x .

$$R_x = \frac{V_{out} R_1}{V_{in} - V_{out}}$$

- Упоредити ову вредност са показивачем на декадној кутији.

Слика 4

б) Снимање зависности $V_{out} = f(R_{DK})$

- Потенциометар за промену напона напајања макете (слика 4.) лагано окретати удесно док улазни напон V_{in} не достигне вредност од 12 V. Затим мењати вредност отпорности декадне кутије у скоковима (види табелу) и уносити у табелу вредности излазног напона V_{out} . **НАПОМЕНА:** Могу се користити и друге вредности отпорности декадне кутије (ван табеле), али је важно да се улазни напон држи на константној вредности (12 V).
- По завршетку читавања излазног напона, смањити напон напајања на 0 V, а коришћењем добијених података из табеле нацртати на милиметарском папиру зависност $V_{out} = f(R_{DK})$. Јасно је да ће већи број мерних тачака дати бољу зависност.

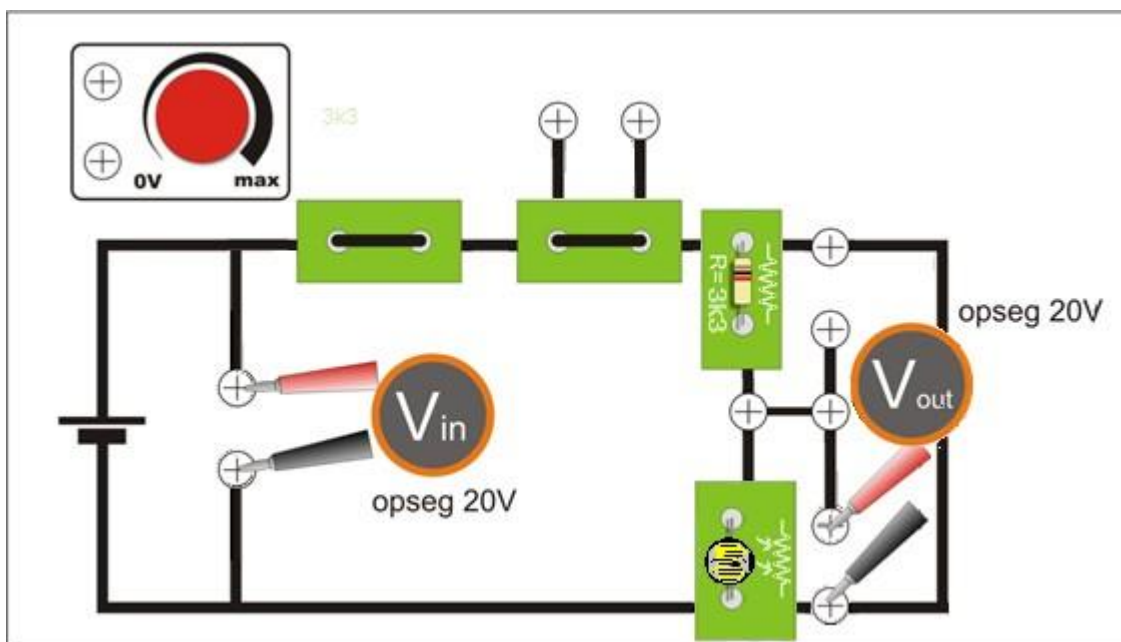
R_{DK} [kΩ]	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
V_{out} [V]										

в) Одређивање осветљености лабораторије

- Декадну кутију заменити фотоотпорником као на слици 5. Потенциометар за промену напона напајања макете лагано окретати удесно док улазни напон V_{in} не достигне вредност од 12 V. Затим прочитати вредност излазног напона V_{out} , што је заправо напон на фотоотпорнику.
- Са зависности $V_{out} = f(R)$, која је у претходној тачки б) добијена под условом $V_{in} = 12$ V, прочитати и вредност отпорности фотоотпорника за дату вредност излазног напона. Ова отпорност зависиће од тренутне осветљености лабораторије.
- По завршетку читавања излазног напона, смањити напон напајања на 0V.
- На крају израде вежбе обавезно искључити мерне инструменте!
- Поступак за одређивање осветљености:

Укупна струја кроз фотоотпорник

$$I = I_t + I_f$$

Slika 5

добија се из Омовог закона на основу измереног напона на фотоотпорнику (V_{out}) и његове отпорности. **Струја мрака** I_t одређује се на основу отпорности у мраку $R_0=100\text{ k}\Omega$ и напона на фотоотпорнику. **Фотоструја** је дата изразом

$$I_f = C \cdot E^\chi$$

Параметар фотострује C зависи директно од примењеног напона (ако нема напона, нема ни струје) и за фотоотпорник употребљен у овој вежби може се за дати напон на њему U одредити као

$$C = 16.63 \times 10^{-6} U \quad [A]$$

Други параметар употребљеног фотоотпорника износи $\chi=0.615$, па је осветљеност дата изразом

$$E = \left(\frac{I_f}{C}\right)^{1/\chi}$$

ИЗВЕШТАЈ

- У извештају је потребно навести електричну шему ове вежбе, поступак мерења и измерене податке у виду табела и графикана $V_{\text{out}}=f(R_{\text{DK}})$.
- На графикону треба нацртати карактеристику излазног напона у односу на отпорност декадне кутије (R_{DK}), користећи милиметарски папир или дати слику добијену коришћењем неког софтверског алата. Димензије графикана треба да буду приближно формата А4.
- Одредити отпорност фотоотпорника на основу графикана $V_{\text{out}}=f(R_{\text{DK}})$ и одредити осветљење лабораторије.
- Извештај треба да садржи и одговарајуће нумеричке вредности које су добијене у поступку одређивања осветљености лабораторије.
- Свеску са извештајем ОБАВЕЗНО предати асистенту ради овере на првом наредном часу лабораторијских вежбања.